

Protokół posiedzenia Rady Bibliotecznej w dniu 23.02.2009 roku

Posiedzenie Rady Bibliotecznej otworzył Przewodniczący prof. dr hab. inż. Jerzy Błażejowski.

W posiedzeniu Rady poza stałymi członkami uczestniczył Prorektor ds. Nauki prof. dr hab. Grzegorz Węgrzyn, przedstawiciel koła NSZZ Solidarność mgr Antoni Kakareko oraz Kierownik Oddziału Czasopism BG UG mgr Magdalena Ruszkowska.

Proponowany porządek posiedzenia był następujący:

- 1/ sprawozdanie z działalności Biblioteki w roku 2008,
- 2/ prenumerata czasopism zagranicznych,
- 3/ limity na zakup książek zagranicznych,
- 4/ sprawy bieżące.

Ad.1 Tekst sprawozdania członkowie Rady Bibliotecznej otrzymali do wglądu wcześniej.

Komentarz do sprawozdania przedstawiła Pani Dyrektor mgr Grażyna Jaśkowiak. Na wstępie dyr. G. Jaśkowiak zauważyła, że w roku 2008 umocniła się pozycja Biblioteki Głównej. Świadczy o tym wzrost udostępionych woluminów – ok. 130 tysięcy. Tendencja ta potwierdza oczekiwania, jakie wiązano z tym miejscem już na etapie planów jego powstania. Biblioteka chcąc sprostać potrzebom czytelników wzbogaca swą ofertę. Dotyczy to przede wszystkim księgozbioru, który systematycznie przyrasta. W 2008 roku wpłynęło 27.678 wol. druków zwartych oraz zwiększyła się ilość czasopism elektronicznych do 31.100 tytułów (w 2007 roku było ich 24.500). Jeśli chodzi tylko o nowy gmach Biblioteki Głównej – jego zasoby powiększyły się w 2008 roku o 21.000 woluminów (tj. 84 regały). Obrazuje to jak duża część zbiorów przypada na Bibliotekę Główną. Dla porównania, druga co do wielkości w sieci UG – Biblioteka Ekonomiczna potrzebuje na nowości ok.11 regałów rocznie (2.891 wol.). Zaobserwowano spadek udostępniania druków ciągłych w wersji papierowej, co jest konsekwencją większego zainteresowania czasopismami elektronicznymi. Niepokoi fakt systematycznego spadku wykorzystania bazy Elsevier – Science Direct (w 2006 – 57 tys., w 2007 – 48 tys., w 2008 – 38 tys.).

Z innych udogodnień, które uczyniły ofertę Biblioteki bardziej interesującą, było wprowadzenie Internetu bezprzewodowego oraz udzielanie dostępu do elektronicznych zasobów przez usługę VPN (założono 888 kont). Bardzo potrzebną formą kontaktu z czytelnikiem okazało się wprowadzenie elektronicznego monitorowania wypożyczeń. Wpłynęło to pozytywnie na terminowość zwrotów wypożyczonych książek.

Na zakończenie dyr. G. Jaśkowiak poinformowała zebranych o likwidacji Biblioteki Psychologiczno-Pedagogicznej przy ul. Krzywoustego, której księgozbiór w całości przemieszczono do nowego gmachu oraz planach likwidacji Czytelni Psychologicznej przy ul. Pomorskiej. Wspomniała także o przeniesieniu części zbiorów z Biblioteki Biologicznej do Biblioteki Głównej. Są to czasopisma papierowe, które posiadamy również w wersji elektronicznej. Przeprowadzka była spowodowana koniecznością oddania pomieszczeń magazynowych na cele dydaktyczne. W perspektywie Biblioteka Biologiczna przeznaczona jest do likwidacji, więc przemieszczenie części księgozbioru ułatwi przeprowadzkę w przyszłości. Przewodniczący Rady Bibliotecznej zaproponował otwarcie dyskusji.

Prof. Andrzej Ceynowa nawiązał do tendencji spadkowej wykorzystania niektórych baz czasopism elektronicznych. Stwierdził, że przyczyną może tu być niedostateczna informacja dotycząca ich zawartości.

Jeśli poszukiwanie nie daje oczekiwanych rezultatów – dostępu do pełnych tekstów, poszukujący sięga do innego źródła. Jeśli okazuje się, że tam znajduje potrzebne materiały nie wraca już do bazy, która zawiodła jego oczekiwania. Pan Dziekan Wydziału Filologicznego zaproponował, by informacja o zawartości poszczególnych źródeł elektronicznych była powszechnie dostępna i tym samym ułatwiała korzystanie z nich. Dyr. G. Jaškowiak wyjaśniła, że dokładny informator jest już przygotowywany i wkrótce będzie udostępniony zainteresowanym. Opóźnienie nastąpiło z przyczyn obiektywnych – choroby osoby opracowującej przewodnik po zasobach elektronicznych UG. Prof. J. Błażejowski tłumaczył mniejsze zainteresowanie niektórymi zasobami elektronicznymi dostępem, jakim można uzyskać indywidualnie – choćby na czas określony np. bezpośrednio od wydawcy. Tendencję do poszukiwań innych źródeł niż te, które oferuje własna uczelnia, potwierdził prof. W. Miklaszewski. Prof. J. Błażejowski stwierdził, że należy obserwować w bieżącym roku wykorzystanie elektronicznych baz danych. Dopiero systematyczne monitorowanie tego zjawiska pozwoli wyciągnąć odpowiednie wnioski. W wyniku głosowania Rada Biblioteczna jednomyślnie przyjęła sprawozdanie z działalności Biblioteki za rok 2008.

Ad.2 Na wstępie do drugiego punktu dyskusji rozdano uczestnikom spotkania wykaz tytułów czasopism, które mają być objęte prenumeratą w roku 2010. Prof. J. Błażejowski zwrócił się do dyr. G. Jaškowiak z prośbą o oszacowanie kosztów, jakie będzie trzeba przeznaczyć na realizację prenumeraty czasopism w wersji drukowanej i elektronicznej oraz dla porównania tylko w wersji online. Pani Dyrektor podała koszt zakupu zagranicznych wydawnictw ciągłych drukowanych w roku 2008. Była to kwota 1.613.731 zł. Uwzględniając wyższy kurs dolara należy przypuszczać, że w roku 2009 na zakup czasopism papierowych należy przeznaczyć ok. 2.000.000 zł. Przetarg na czasopisma powinien być przeprowadzony w czerwcu, by zamknąć wszystkie procedury do końca roku. P. Magdalena Ruszkowska wyjaśniła, że przetarg na wydawnictwa ciągłe w 2007 roku był bardzo korzystny ze względu na niski kurs dolara. Niestety trzeba przypuszczać, że nie tylko wyższy kurs waluty, ale i podniesienie cen przez wydawców, może znacznie zwiększyć wydatki na prenumeratę. Prof. W. Miklaszewski zapytał o możliwość rezygnacji z zakupów czasopism papierowych, gdy jednocześnie nabywamy ich wersję online. Pani M. Ruszkowska wyjaśniła, że byłaby to oszczędność rzędu 300.000 zł, w praktyce jednak nie jest to opłacalne, ponieważ wydawcy zabezpieczają się przed taką opcją. Potwierdzają to dane, które przytoczyła dyr. G. Jaškowiak. Przykład Elseviera dobrze obrazuje zapobiegliwość wydawcy. Otóż kupując czasopisma ze wspomnianego źródła otrzymujemy 78 tytułów w wersji drukowanej za 226.630 zł oraz elektroniczną bazę Science Direct za 660.000 zł. Rezygnacja z wersji papierowej spowodowałaby, że sam tylko dostęp do zasobów online kosztowałby 906.520 zł. Kwestię ewentualnej rezygnacji z gromadzenia drukowanych wydawnictw ciągłych należy rozważyć nie tylko na płaszczyźnie ekonomicznej. Pan Dziekan A. Ceynowa zauważył, że decyzja taka wiąże się z niebezpieczeństwem utraty wglądu do archiwalnych numerów czasopism. W przypadku przerwania prenumeraty wersji online tracimy również dostęp do jej retrospektywnych zasobów. Posiadając zaś wersję papierową dysponujemy nią dożywotnio i to jest jej zaleta. Przewodniczący przychylił się do tej opinii zwłaszcza, że nie można realnie oszacować, jakie byłyby koszty pozyskiwania np. pojedynczych tekstów z archiwów, którymi nie dysponujemy w drodze prenumeraty. W związku z przewidywanymi zwiększonymi wydatkami na zakup wydawnictw ciągłych prof. J. Błażejowski zwrócił się do Prorektora ds.

Nauki prof. G. Węgrzyna z prośbą o przedstawienie sytuacji finansowej Uczelni. Prof. G. Węgrzyn stwierdził, że sytuacja jest trudna ze względu na decyzję Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki o zmniejszeniu budżetu na wydatki o 1 mld zł. Jednak mimo ograniczonych możliwości władze Uniwersytetu Gdańskiego wyrażają wolę zabezpieczenia środków na utrzymanie prenumeraty czasopism na dotychczasowym poziomie. Decyzje w tej sprawie zostaną podjęte w niedługim czasie, prawdopodobnie na specjalnie w tym celu zwołanym Kolegium Dziekańskim.

Prof. A. Ceynowa przypomniał, że w przeszłości już zrezygnowano z zakupu niektórych tytułów. W rezultacie tych działań w ostatniej dekadzie ich ilość pomniejszyła się ok. 30 %. Dalsza redukcja nie jest wskazana. Miałoby to negatywny wpływ na ocenę poziomu naukowego Uczelni. Przewodniczący na poparcie tych słów stwierdził, że biblioteka jest wspólnym dobrem. Bogactwo jej zasobów wpływa w dużej mierze na ocenę Komisji Akredytacyjnej, która decyduje, jaką kategorię przyznać wizytowanej jednostce.

Biblioteka musi dysponować literaturą, która stanowi podstawę kształcenia i prowadzenia badań.

Prof. J. Błazejowski podsumował tę część dyskusji. Wyraził wdzięczność Prorektorowi G. Węgrzynowi za przychylne podejście do planów zabezpieczenia wydatków na utrzymanie prenumeraty na dotychczasowym poziomie. Przewodniczący zobowiązał się do przygotowania w porozumieniu z Panią Dyrektorem Biblioteki apelu do władz UG o wygospodarowanie środków na realizację tego celu. Mgr M. Ruszkowska zakomunikowała, że sporządzi wykaz prenumeraty czasopism na rok 2010, który zostanie przekazany dziekanom wszystkich wydziałów do konsultacji.

Ad 3. Kolejny punkt porządku przedstawiła Pani Dyrektor Grażyna Jaškowiak.

Mgr G. Jaškowiak poinformowała uczestników posiedzenia o wykorzystaniu zeszłorocznych funduszy na zakup książek zagranicznych. Bilans był pomyślny – wydatki przekroczyły planowany budżet – 250.000 zł jedynie o 3 216 zł. Niektóre z wydziałów (Filologiczno-Historyczny, Biologii, Oceanografii i Geografii, Chemii, Nauk Społecznych) wydały więcej niż było to przewidywane, a tym samym wykorzystały środki, których nie skonsumowały wydziały pozostałe. Limit na wydatki w roku 2009 podniesiono o 50.000 zł. Suma ta zasadniczo już została rozdysponowana na zamówienia złożone w 2008 roku, które są realizowane w roku bieżącym. Jest to kwota 43 170 zł. Wysokość limitów na zakup zagranicznych książek dla poszczególnych wydziałów w 2009 roku określono na podstawie wykonania w roku ubiegłym. Najwięcej środków przyznano Wydziałom Biologii i Chemii (po 50.000 zł) oraz Wydziałowi Filologicznemu (45.000 zł). Szacunki te wynikają ze średniej ceny książki z określonej dziedziny. Najdroższe kupowano dla Wydziału Chemii (średnia cena to 363 zł) i Wydziału Biologii (średnia cena to 361 zł). Najmniejszą kwotę za jedną zagraniczną książkę trzeba było przeznaczyć przy zakupach dla Wydziału Filologiczno-Historycznego, za wolumen płacono średnio 157 zł. Średnia cena zakupu jednej książki zagranicznej wyniosła 240 zł.

Dr hab. Jan Wendt zgłosił sugestię, by zwiększyć fundusze dla Wydziału Oceanografii i Geografii o 10.000 zł. Prośbę spełniono – limit podniesiono do wysokości 25.000 zł. Podobny postulat zgłosiła dr Magdalena Nowak. Reprezentowała Wydział Historyczny w zastępstwie prof. Gabrieli Majewskiej. Zaproponowała zwiększenie puli na wydatki o sumę 5.000 zł. Prośbę swą motywowała powstaniem dwóch nowych kierunków – religioznawstwa i etnologii. Kształcenie na tych kierunkach, zwłaszcza na etnologii wymaga nabywania literatury zagranicznej. Pani Dyrektor G. Jaškowiak uspokoiła rozmówczynię, iż nie ma podstaw

do obaw, by limit 20.000 zł dla Wydziału Historycznego był niewystarczający. Potwierdzają to wcześniejsze doświadczenia. Jeśli zaistnieje potrzeba realizacji zamówień wykraczających poza przyznaną sumę, będzie można to uczynić we właściwym czasie. W drodze głosowania jednomyślnie przyjęto limity na zakup książek zagranicznych.

Ad.4 Przewodniczący Rady zachęcił zebranych do poruszania spraw bieżących.

Pani Dyrektor G. Jaśkowiak podniosła sprawę prawdopodobnej utraty dostępu do egzemplarza obowiązkowego w dotychczasowym kształcie. Jest to problem, któremu poświęcone będzie spotkanie w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Odbędzie się w 25 lutego br., a Pani Dyrektor będzie jego uczestniczką. Z materiałów nadesłanych do wglądu można zorientować się, że propozycje w nich zawarte są niekorzystne dla bibliotek posiadających prawo do egzemplarza obowiązkowego. Obecnie księżnic tych jest siedemnaście, a wśród nich Biblioteka UG. Od momentu przyznania naszej Bibliotece prawa do EO w roku 1997, wartość przyjętych z tego tytułu druków oszacowano na 4.300.000 zł. Ściągalność egzemplarza utrzymuje się na poziomie 65 % . 70 % otrzymywanych materiałów trafia do księgozbioru BG UG.

Wydawcy chcieliby zmniejszyć ilość egzemplarzy obowiązkowych do pięciu. Po dwa otrzymywałaby Biblioteka Narodowa i Biblioteka Jagiellońska oraz jeden to egzemplarz regionalny. W naszym regionie upoważniona do jego odbioru jest Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, ze względu na tworzenie bibliografii regionalnej. Pozostałe biblioteki otrzymywałyby wersję elektroniczną każdej wydawanej pozycji, w zastępstwie wersji papierowej i to tylko z jednostanowiskowym dostępem bez możliwości drukowania tekstu. Chęć przeprowadzenia zmian wydawcy tłumaczą zbyt wielkimi kosztami, jakie muszą ponosić. Podawane przez nich kwoty wydają się jednak bardzo zawyżone. Straty spowodowane odebraniem nam prawa do egzemplarza obowiązkowego będą ogromne. Z tytułu tego przywileju rocznie włączamy do księgozbioru ok. 20.000 tytułów. Jest to jedno z istotnych źródeł pozyskiwania druków. Z budżetu, jakim dysponuje Biblioteka nie jesteśmy w stanie samodzielnie zakupić takiej ilości książek i czasopism.

Prof. J. Błażejowski zainteresował się postawą środowiska bibliotekarskiego, którego ten problem dotyczy. Otóż, jak stwierdziła Pani Dyrektor, nie ma wspólnego frontu działania. Większość bibliotek pogodziła się z propozycją zastąpienia egzemplarza drukowanego elektronicznym. Wynika to prawdopodobnie z problemu wygospodarowania powierzchni magazynowych, które trzeba przeznaczyć na przechowywanie materiałów drukowanych. Jedyną, poza naszą Biblioteką, która stoi zdecydowanie na stanowisku zachowania wersji papierowej jest Biblioteka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wobec przedstawionej przez Panią mgr G. Jaśkowiak kwestii, członkowie Rady zajęli stanowisko, iż trzeba bronić prawa do zachowania egzemplarza obowiązkowego w dotychczasowym kształcie. Dr hab. Jan Wendt zauważył, że skoro tylko dwie z bibliotek bronią tego punktu widzenia, można by złożyć propozycję powiększenia ilości egzemplarzy z pięciu do siedmiu. Nie stanowiłoby znacznej różnicy dla wydawców, jeśli chodzi o poniesione koszty.

Prof. A. Ceynowa zaproponował alternatywę, jeśli nie uda się utrzymać dotychczasowego stanu, postulowałby o pełny dostęp do serwera na którym umieszczane będą wersje elektroniczne wydawnictw. Uczelnia miałaby wgląd do ich treści w całej sieci uniwersyteckiej, a nie na pojedynczym stanowisku.

Przewodniczący zaproponował, że przygotuje pismo wspólnie z Panią Dyrektor, które wyrazi opinię środowiska naukowego naszej Uczelni w tej sprawie. Będzie to apel o zapewnienie dostępu do egzemplarza

obowiązkowego na możliwie korzystnych warunkach.

Po przedstawieniu tej kwestii na najbliższym spotkaniu Senatu i przegłosowaniu projektu, zostanie przesłany do Polskiej Izby Książki oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Poza dyskusją dotyczącą egzemplarza obowiązkowego pojawił się problem szkoleń bibliotecznych dla studentów.

Pani prof. Krystyna Bieńkowska-Szewczyk zainteresowana była możliwością doksztalcenia studentów w zakresie korzystania z zasobów baz elektronicznych. Pani dyr. Ewa Chrzan wyjaśniła, że szkolenia takie odbywają się na życzenie zainteresowanych. Należy tylko zgłosić taką potrzebę. Na zakończenie Prof. J. Błazejowski podziękował uczestnikom zebrania za aktywne uczestnictwo w dyskusji.

Protokołowała : Agnieszka Fiebig